

A l'esquerra, una de les primeres publicacions de l'Associació d'Estudis Reusencs i, a sobre d'aquestes línies, la plaça del Mercadal de Reus, el dia de Sant Jordi de 1977.

Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Catalunya. 1808-1846 (1988) és l'edició d'un dietari escrit per Antoni Pons Anguera, enriquit amb una copiosa i erudita anotació de Pere Anguera que aporta força documentació desconeguda, però fonamental, que permet seguir les vicissituds polítiques i militars, sobretot de la primera carlinada, a bona part de la Catalunya del sud.

En els darrers anys, l'editorial ha iniciat la reedició de textos antics i rars que posen a l'abast de l'interessat una sèrie d'opuscles pràcticament desconeguts per a la majoria de curiosos i erudits. El primer que ha estat publicat és el facsímil del llibre *Manifiesto y breve bosquejo de la vida política del joven reusense Jaime Llorc escrita por él mismo* (1989), publicat en la seva primera edició el 1841.

Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus (1988), de Ramon Amigó, president de l'Associació, és el resultat de més de 30 anys d'experiència en la recerca onomàstica. És fruit del buidat exhaustiu de múltiples fonts arxivístiques i bibliogràfiques, enriquides amb un intens treball de camp. El resultat és una obra de riquíssima informació, útil i sistematitzada, bastida amb un rigor acadèmic

que confirma el seu ben guanyat prestigi. Amigó hi va publicar també *Noms de lloc i de persona del terme de Prades* (1985). En la mateixa línia cal situar l'aportació de Ferran Jové *Toponímia de Les Borges del Camp i del seu terme municipal* (1982).

Una obra clau dins de la col·lecció i dins de la producció bibliogràfica local és, sens dubte, *Reus i els reusencs en el renaixement de Catalunya fins al 1900* (1982), de Joaquim Santasusagna, publicat de forma clandestina el 1955 i revisat i ampliat en l'actualitat. És una apassionada recerca que ultrapassa l'àmbit local i esdevé clau per als qui vulguin estudiar l'evolució de la cultura literària reusenca.

Magí Sunyer, en el llibre *Els marginals socials en la literatura del grup modernista de Reus* (1984), ofereix una bona anàlisi de la ideologia i de les actituds vitals del denominat grup de ca l'Aladern, de les seves realitzacions i de les seves propostes. Una publicació que és un punt de referència i consulta necessàries a l'hora d'encarar-se amb la història cultural de la Catalunya del període. Jordi Ginebra ofereix a *Antoni de Bofarull i la Renaixença* (1988) un detallat estudi de la vida i l'obra de l'eminent polígraf, alhora que descobreix les claus culturals i històriques per a la comprensió i l'anàlisi de la tasca

global de Bofarull i del moviment de la Renaixença, en els terrenys lingüístic, literari, històric i cultural, en definitiva, del desvetllament de la consciència nacional de Catalunya. Amb la novel·la de Josep Iglésies *L'Aposta* (1989), l'editorial trenca, en homenatge a l'autor, la norma de no publicar obres de creació literària. Iglésies havia estat durant molts anys un col·laborador imprescindible de l'entitat. L'obra, en algun dels seus capítols, és una radiografia indirecta de la societat reusenca del període d'entreguerres.

Albert Arnavat

Arxivística

Organitzat per la regidoria de cultura de l'Ajuntament de Cerdanyola i l'Asociación Cultural de Investigación y Estudios Americanistas de Barcelona, va tenir lloc el II Curs sobre Tècniques i problemes d'arxivística, del 18 al 22 de desembre de 1989 a l'Ateneu.

El curs va consistir en deu conferències realitzades per la doctora Anto-

nia Heredia, el professor Ramon Alberch, la doctora Maria José Recoder, la llicenciada Ana Hernández, la doctora Josepa Arnall, el doctor Ramon Soria, la llicenciada Maria Elvira Silleras, el doctor Gabriel Roura, el llicenciat Sigfredo Cabrera i el professor Domènec Palau.

Tal vegada l'anunci de places limitades feia esperar un altre plantejament més que no pas una gran sala de cinema, amb escassa il·luminació, on es feia difícil un diàleg per la llunyania del conferenciant i on resultava difícil la circulació de materials (dossiers, propaganda de materials d'arxiu i bibliografia) de què disposava cada conferenciant.

Especialment interessant va ser el missatge de R. Alberch, aleshores arxiver de Girona i avui arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona, sobre la funció cultural dels arxius, sempre posterior a la seva ordenació. Els arxius no s'han de limitar a conservar la documentació, aquesta ha de ser útil a la col·lectivitat, que, amb els seus pressuposts, manté els arxius. La conferència sobre les bases de dades i la delimitació dels camps d'actuació entre l'arxiu i la biblioteca va ser de les que va despertar més debat. Es va dir que calia prendre mesures davant la creença que la informàtica pot arribar a substituir la feina de l'arxiver. Especialment

útil va ser la conferència sobre la conservació de documentació, plaques i perills pels papers i pergamins i, en concret, els consells pràctics de com actuar en cas de trobar-se amb documentació mullada.

De cara a properes edicions, es podria prestar una major atenció als temes dels arxius municipals, els quals generen i generaran una major demanda de tècnics en els propers anys, juntament amb l'atenció als sistemes informàtics d'enregistrament i reproducció de documentació gràfica o escrita.

Jordi Amigó i Barbeta

Els col·laboradors d'aquest volum són, a part del ja ressenyat biògraf, autors residents a les comarques tarragonines que aporten valuosos treballs d'arqueologia, art, biografia, economia, demografia, anàlisi socio-econòmica local, religió, medicina i poesia. En concret, en aquest volum, hi escriuen: el col·lectiu del Taller Escola d'Arqueologia (TED'A) nascut a Tarragona el 1986 arran de la col·laboració entre l'Ajuntament de la ciutat, l'INEM i el Fons Social Europeu en el treball «Intervenció arqueològica en els solars núms. 5, 7 i 9 del carrer de Santes Creus: la problemàtica de l'època antiga»; J. Menchon en «Breus notes sobre la decoració geomètrica a les esteles funeràries discoïdals del Monestir de Santa Maria de Poblet (Conca de Barberà) segles XII-XIV»; I. Companys i N. Montardit en «Algunes notes entorn de l'embigat gòtico-mudèjar de l'ermita de Paret Delgada»; M.M. Fuentes en «Agustí Bennasser, comensal de la Seu de Tarragona i escultor sis-centista»; M. Vidal en «El pintor Batista Palma, autor del retaule major de Montmell»; M.C. Bigorra en «Jean Lacomme i Louet Ainé: la visió comptable d'una empresa comercial del segle XVIII»; J. Garcia i M.E. Fabra en «Estudi demogràfic de la població de Montblanc, 1924-1960»; M. Bofill en «Ciutadilla: aproximació demogràfica, sanitària y socio-econòmica. Evolución durante los últimos cincuenta años»; F. Guirado en «Mn. Miquel Melendres: "Particules" (1934) i noves reflexions místiques»; F. Marsal en «Litotricia biliar. Comentari sobre un nou tractament de la litiasi biliar»; i E. Villagrasa en «Y ya... sólo resta la clepsidra». Un aspecte interessant dels autors que hi escriuen és la forta vinculació a estudis universitaris realitzats a la Universitat de Barcelona i, molts d'ells, més en concret, als Centres Universitaris del Camp de Tarragona. Aquest és un aspecte que cal valorar en el sentit més positiu, ja que demostra bé a través d'aquesta publicació concreta o bé a través d'altres que apareixen als diversos Instituts d'Estudi existents a les comarques meridionals de Catalunya que la implantació universitària ha significat un clar revulsiu de millora i, alhora, un signe d'implicació i d'arrelament dels llicenciats universitaris vers la nova recerca local i comarcal.

Antoni Gavaldà i Torrents

M. HOJA; J. HUGUET; I. SEGON; J. SERRA; A. TORRUELLA: **La construcció de la Seu de Manresa. L'art gòtic**, Editorial Graó - Diputació de Barcelona, «Biblioteca de la Classe», núm. 38, Barcelona, 1989.

Aquest nou títol de la col·lecció «Biblioteca de la Classe» tracta el tema de l'art gòtic, centrant-se en el cas concret de l'església de Santa Maria de Manresa, anomenada popularment «la Seu», tema que els autors coneixen prou bé, ja que anteriorment l'havien treballat elaborant un dossier didàctic sobre aquest edifici gòtic.

La primera part de l'obra consisteix en l'explicació, un xic literària (per fer-ho més atractiu al públic a qui va destinat), de la construcció de la Seu manresana. Amb aquest recurs, els autors fan una pinzellada d'introducció a l'època baix-medieval i a l'ambient que es viu en aquest moment. Això també serveix, mitjançant el recurs a un dietari del mestre d'obres, per fer una descripció de com és un edifici gòtic i, així, proporcionar tots els elements bàsics del lèxic d'aquest estil arquitectònic.

Un cop efectuat aquest primer contacte amb el gòtic, a través de la descripció d'un cas concret, en la segona part del llibre, i seguint un esquema ja bastant més clàssic (diferències amb el romànic, arquitectura gòtica de la Corona d'Aragó, arquitectura gòtica europea, pintura, escultura, vitralls i miniatura), se'ns ofereix una visió panoràmica del conjunt de l'art gòtic a nivell europeu i se'n destaquen els trets més característics, així com també, d'una forma molt general, les particularitats concretes de cada zona. En aquest punt, i completant aquesta visió, s'esmenten els edificis i obres més importants i representatius del gòtic d'arreu d'Europa.

Seguint l'esquema típic dels llibres d'aquesta col·lecció, l'obra que comentem s'acaba amb una cronologia, un recull documental, itineraris, museus, bibliografia, un glossari del lèxic principal de l'art gòtic, un joc i diverses propostes d'exercicis i activitats basades en el text i la documentació que els autors aporten. Aquesta part va més adreçada als mestres, fomentant-los de recursos per treballar l'art gòtic a la classe, que no pas als alumnes, als quals anirien adreçades les dues primeres parts.

En resum, un llibre útil i bo, tant per als alumnes com per als mestres, del qual, per acabar, només voldríem comentar que en la breu, però precisa, bibliografia hem trobat a faltar el llibre de Josep M^o Gasol *La Seu de Manresa*, el qual ha de ser considerat, ara per ara, com a obra obligatòria per a tothom qui estigui interessat en l'estudi d'aquest edifici gòtic manresà.

Marc Torras i Serra

LLIBRES

Recull Joan Mallafré i Guasch (1896-1961), *Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental «Margalló del Balcó»*, Tarragona, 1989, 188 pp.

L'Estació de Recerca «Margalló del Balcó», amb seu a Tarragona, ha editat un nou recull dedicat, aquest cop, al metge Mallafré (1896-1961), metge tarragoní dels d'abans, o sigui, d'aquells als qui la medicina comportava una doble funció: la pròpia de guarir el malalt i la de ser-ne el seu millor amic. Home de bona conversa, va tenir temps també per participar en activitats ciutadanes i per exercir càrrecs propis de la seva activitat professional, tal com ens relata el seu biògraf P.P. Mallafré Cacicao. El volum en qüestió, ben editat, és coordinat, pel que fa als treballs que s'hi escolen, per Sara Pujol i Eliseu A. Soler.

L'objectiu característic de l'associació «Margalló del Balcó» és la publicació de treballs d'àmbits diversos, sense cenyir-se, per tant, a una matèria específica de les ciències socials, sinó a diverses. Una altra peculiaritat és que ultrapassa també, en les seves publicacions, el marc estricte del Tarragonès i incideix, conseqüentment, de forma destacada en força moments en la publicació de treballs de comarques properes.

REVISTES I MISCEL·LÀNIES

► **Quaderns «Cultura fi de segle».**

El sisè número d'aquesta revista que edita l'Ajuntament de Palma de Mallorca està dedicat a les migracions cap a les Balears. Des dels anys cinquanta d'aquest segle, a les illes, es va experimentar un fort moviment migratori tant interior (dels pobles cap a Palma) com provinent de la península i l'estranger. Els articles aplegats són els següents: «Els altres catalans vint anys després» (F. Candel); «Economia, llengua i immigració a les Balears» (M. Aleynar); «L'emigració mallorquina: una perspectiva històrica» (S. Serra);